

VÁCLAV POŠTOLKA

OBYVATELSTVO A OSÍDLENÍ DOUPOVSKÝCH HOR

Minulost, současnost a budoucnost

V. Poštolka: *Population and Settlement System of the Doupov Mountains - Past, Present and Future*. - Sborník CGS, 98,2, 87 - 101 (1993). - The treatise seeks to assess the development of settlement system of the Doupov mountains region into a military training site, and to indicate problems and possibilities of the future use of the region. The author endeavors to characterize the specific features and the significance of geographic location of this largest military area in the Czech Republic.

KEY WORDS: evacuation of population and its consequences - military areas - the lost of cultural and historical values.

Úvod

V tomto roce uplyne přesně čtyřicet let od vyhlášení vojenského výcvikového prostoru v Doupovských horách, pojmenovaného podle nejvyššího vrcholu Doupovských hor Hradiště (dříve také Hradní hora, Burgstadtberg 934 m).

Tak dlouhá doba je důvodem našeho ohlédnutí a zamyšlení nad územím, které bylo **po dvě generace pro většinu obyvatel uzavřené a nepřístupné**. Již předtím málo známý a z jiných důvodů přece jen poněkud izolovaný svět Doupovských hor se stal pro mnohé "zemí neznámou". I pro obyvatele z nejbližšího okolí se změnilo Doupovsko v nepřístupný ostrov zapomnění.

Je nutné však přiznat, že tento již před tím snad **nejméně zalidněný prostor českých zemí** s výhradně německým osídlením (na české obyvatelstvo zde v r. 1930 připadalo pouze 1 %) nebyl až na výjimky předmětem hlubšího zájmu a studia z české strany.

Po vysídlení původních německých obyvatel zde proto více než jinde hrozila "ztráta paměti" a s tím související problémy s udržení kulturně historického dědictví v živoucím stavu. Tím spíše, že po krátkém období nového osídlování, které netrvalo déle než osm let, dochází k další vlně nuceného stěhování a vyklizení tohoto území pro vojenské účely. **V průběhu patnácti let bylo ve třech vlnách z Doupovska vystěhováno celkem na 17 tis. obyvatel.** Kolik životních osudů a dramatických událostí se skrývá za tímto počtem běženců, kteří zde ztráceli a ztratili své staré, ale i nové domovy ?!

Cílem tohoto příspěvku je pokus o první, jen zjednodušenou retrospektivu vývoje osídlení a obyvatelstva v prostoru Doupovských hor na základě dostupných publikovaných i nepublikovaných podkladů. Podrobněji je přitom hodnocen vývoj v období 1921-1955, v němž došlo k rozhodujícím zásahům. Těmito mezníky jsou:

1938 = odsun českého obyvatelstva po zabrání Sudet do protektorátu Čechy a Morava

1945-1946 = odsun německého obyvatelstva ze Sudet do Německa

1945-1953 = osídlování novým obyvatelstvem

1953-1955 = odsun nových obyvatel.

Považujeme přitom za potřebné pokračovat ve studiu této problematiky a přispět tím k vymazávání bílých skvrn na mapě našich zapomnění.

Osídlení Doupovských hor - obyvatelstvo

Na "Historické mapě Čech" rozdělených na archidiakonáty a děkanáty 14. století, kde F. Palacký a J. Kalousek zaznamenávají "všechny osady, kde byly kostely a fary před husitskými válkami, velké množství tvrzí, starých hradů, měst atd.", nalézáme v prostoru Doupovských hor, jejichž území patřilo k "archidiakonátu" Zateckému, tato místa osídlení (v původním označení):

1. Na území děkanátu Kadaňského:
Okunow, Egerberk, Lestkow, Uhošťany, Radnice, Kojetín, Žďár, Žbletín a Tureč.
2. Na území děkanátu Žlutického:
Oleška, Dúpow, Zakšow, Bukowina, Lochotín, Radošowice, Walow, Brazec.
3. Na území děkanátu Loketského:
Tocow, Jakubow, Wojkowiec, Welichow, Radešow, Swatobor a Andělská Hora.

Jako "město nebo městečko" jsou přitom označeny Dúpow a Andělská Hora. Významnými městy v okolí byly Kadaň, Radonice, Wilémow, Mašťow (s cisterciáckým klášteřem ze 12. století), Zatec (královské město), Podbořany, Waleč, Bochow, Chyše, Žlutice, Tůžím, Ostrow a královská města Wary, Slawkow a Loket.

Do 18. století tvoří Doupovské hory rozhraní Loketského a Zateckého kraje, vyznačující se proti osídlení v jejich okolí nízkou hustotou zalidnění. Mezi Plzní a horním Poohřím, v rozsáhlé oblasti zahrnující Tepelskou plošinu a Doupovské hory dochází v průběhu 19. století k nepříznivému vývoji obyvatelstva.

Podle J. Kárníkové (1965) "v r. 1843 byla mezi Teplou, Bezdruzicemi a Manětínem a na **Doupovsku** jedna z nejnižších hustot zalidnění, se kterou se mohly rovnat jen horské části Šumavy, rybníčné okolí Lužnice a některé okrsky jihozápadu Moravy". Za nejvyššího stavu obyvatel v roce 1880 dosahuje průměrná hustota zalidnění v prostoru Doupovských hor pouze 48 ob. na km², tj. pouze 46 % tehdejšího průměru zalidnění Čech a Moravy. Bydlí zde v této době 0,2 % obyvatel Čech a Moravy.

Na vyliďňování Doupovských hor po roce 1880 mělo hlavní vliv stěhování obyvatel za prací do sousedních průmyslových okresů (zejména na Karlovarsko a Sokolovsko) a vedle toho i rostoucí vystěhovalectví do jiných zemí.

Podle Atlasu RCS (1935) patřil v l. 1922-1928 tehdejší soudní okres Doupov k okresům s nejvyšší mírou vystěhovalectví do jiných zemí, jmenovitě do Německa. Zatímco přirozený přírůstek činil 9,8 %, došlo v letech 1921-1930 na území okresu Doupov k úbytku obyvatel stěhováním 15,3 %.

Bývalý soudní okres Doupov (rozloha 144,6 km²) patřil zároveň k okresům s nejnižším podílem obyvatel české (československé) národnosti. V r. 1921 zde žilo pouze 18 (0,2 %) a v r. 1930 pouze 89 (1,3 %) obyvatel "československé" národnosti! Ze 25 sídel (dříve osad) mělo v r. 1930 pouze 11 sídel zastoupení české menšiny. Z toho pouze ve dvou sídlech to bylo více než 5 % obyvatel - Žďár 29 (5,2 %) a Obrovce 15 (9,2 %) obyvatel. V okresním městě v Doupově se k české menšině přihlásilo pouze 18 (1,2 %) obyvatel.

Z ostatních sídel na území Doupovských hor byla v roce 1930 česká menšina významněji zastoupena pouze v Hradišti, kde žilo 13 (15 %) obyvatel. Naproti tomu v obci Lochotín, která jako jediná ze všech obcí na Doupovsku měla úředně pouze český název, nebyl žádný obyvatel české národnosti.

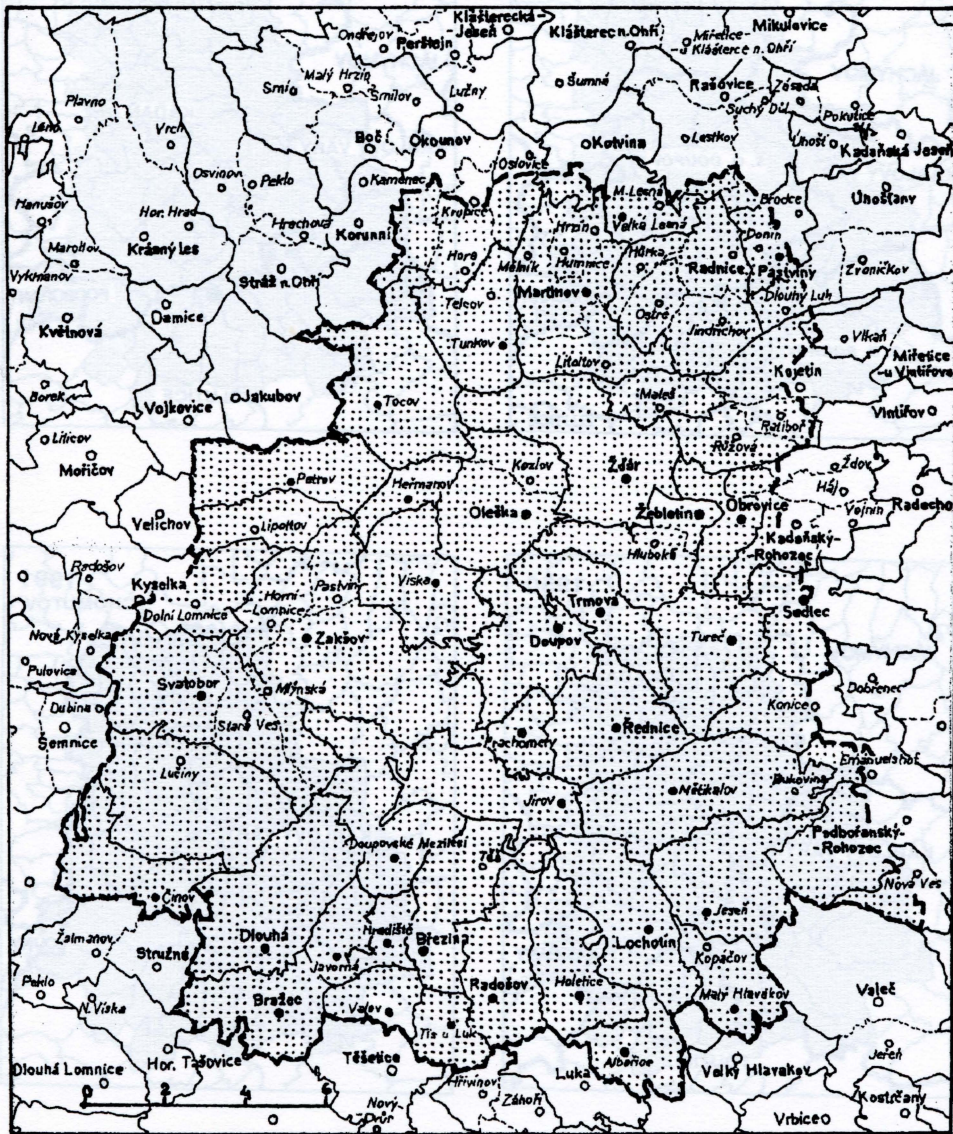
Na území nynějšího vojenského újezdu bylo v roce 1930 podle našich zjištění celkem 14 688 obyvatel - z toho pouze 145 (1,0 %) osob české (československé) národnosti.

Při sčítání 17.5.1939, tedy po nuceném odchodu obyvatel české národnosti, bylo však na Doupovsku méně o 1 657 (11,3 %) obyvatel, v porovnání se stavem v r. 1930. Průměrná hustota zalidnění klesla pod 40 ob. na km² a byla v té době více než třikrát nižší proti průměru České republiky. Doupovské hory představují v té době jednu z nejméně zalidněných oblastí nově vytvořené Sudetské župy přičleněné k Německé říši.

Je zrušen soudní okres Doupov a jeho území začleněno do tzv. venkovského okresu (na rozdíl od "městského okresu") Kadaň a částečně i Karlovy Vary. Místo soudního okresu Bochow vzniká okres Žlutice (*Luditz*).

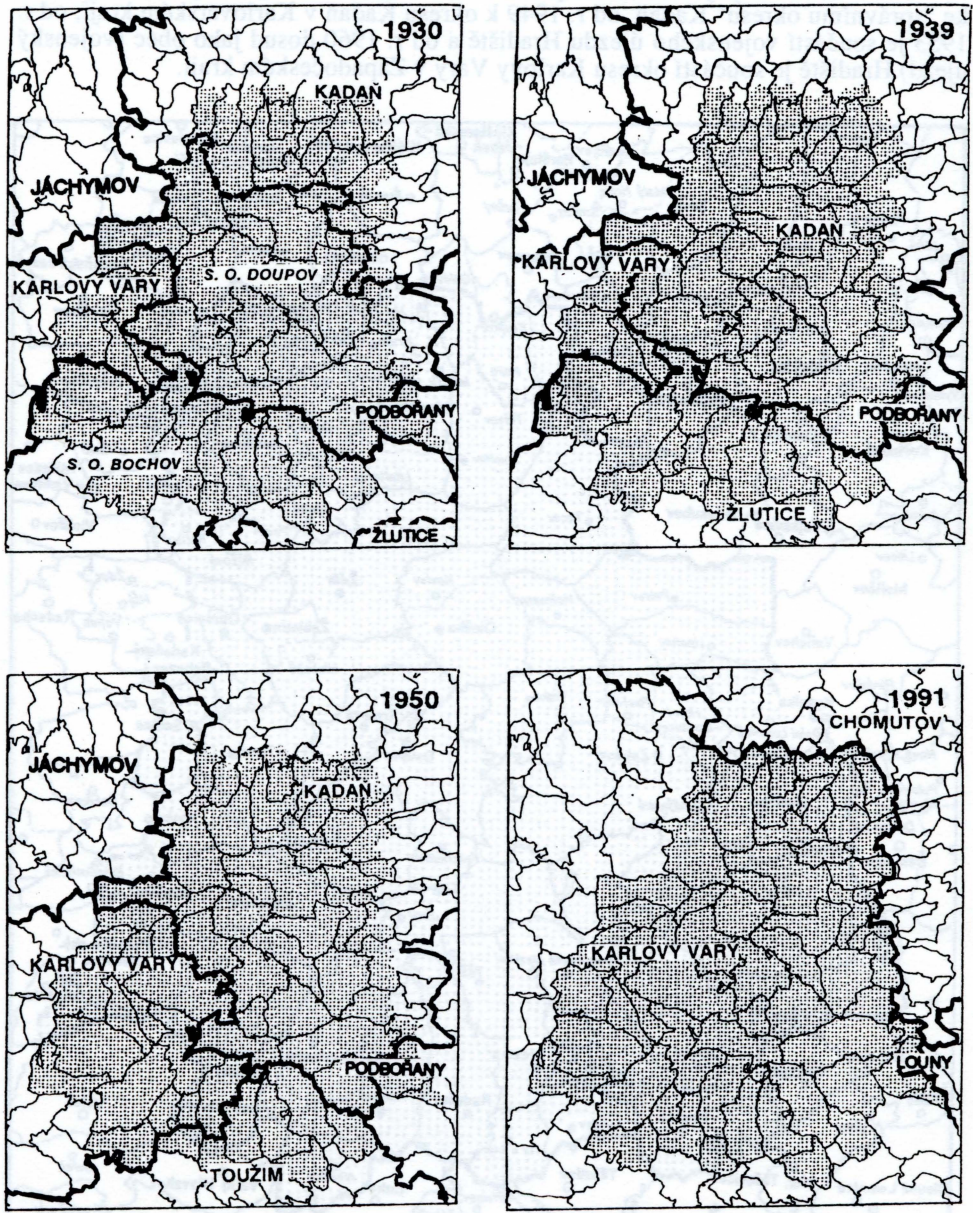
K dramatickým a výrazným změnám ve vývoji tohoto území dochází po roce 1945. Nejdříve s novou státní správou vznikají nové "správní okresy", následuje odsun německého obyvatelstva, zřízení krajů a nových okresů včetně slučování obcí a konečně rozhodnutí o vytvoření vojenského újezdu v roce 1953.

Po roce 1945 nebyl již okres Doupov obnoven. Jeho území bylo nejdříve začleněno ke "správnímu okresu" Kadaň, od r. 1949 k okresu Kadaň v Karlovarském kraji, od r. 1953 je součástí vojenského újezdu Hradiště a od r. 1960 dosud jako obec (vojenský újezd) Hradiště je součástí okresu Karlovy Vary v Západočeském kraji.

Obr. 1 - Obce a části obcí v r.1950. Vymezení (hranice) obcí podle stavu při sčítání v r.1950 a jednotlivé "části obcí" a jejich příslušnost k okresům bývalého Karlovarského kraje.

Na území nynějšího vojenského újezdu Hradiště bylo při soupisu obyvatelstva provedeném 22.5.1947, tzn. po vysídlení (odsunu) většiny německých obyvatel, zjištěno v 65 obcích a osadách 4 053 obyvatel. Z toho bylo 64 % na území správního okresu Kadaň. V r. 1950, tj. před rozhodnutím o likvidaci sídel a vystěhování zdejšího

Obr. 2 - Vývoj územně správního členění: 1930 - hranice politických a soudních okresů (s.o.), 1939 - hranice nově vytvořených okresů (Landkreise), 1950 - hranice okresů existujících v l. 1949-1960, 1991 - hranice okresů vytvořených v roce 1960. Vytečkovaním je označeno území vojenského újezdu (VÚ) a vojenského výcvikového prostoru (VVP) Hradiště v současném vymezení.

obyvatelstva, zde bydlelo 3 679 obyvatel. Z toho 61 % obyvatel patřilo do 40 obcí a osad okresu Kadaň, 28 % do 17 obcí a osad okresu Karlovy Vary a 11 % obyvatel do 8 obcí a osad okresu Toužim.

V porovnání se stavem v r. 1939 v tomto území ubylo celkem 9 352 (72 %) obyvatel. V obcích a osadách uvnitř území se projeví při novém "dosídlování" určité rozdíly. Relativně největší úbytek postihnul obce v tehdejší okrese Karlovy Vary, které se naopak v předcházejícím období vyznačovaly relativně menším úbytkem. Přibližně stejným a menším relativním úbytkem počtu obyvatel (nedolidněním) byly postiženy obce v bývalých okresech Kadaň a Toužim.

Při tak rozsáhlém úbytku obyvatel a navíc při dalším úbytku "nových osídlenců" došlo k výraznému poklesu zalidnění. Průměrná hustota jen 11-14 ob. na km² odpovídala v té době pouze 11 % průměru zalidnění Čech a Moravy.

Tab. 1 - Vývoj počtu domů, obyvatel a hustoty zalidnění

Voj. újezd Hradiště	Domy	Obyvatel (podle sčítání lidu)			
		celkem	v % ČR	na km ²	v % ČR
1869	2 376	14 996	1,98	45	47
1880	2 607	15 730	1,91	48	46
1890	2 675	15 482	1,79	47	43
1900	2 713	15 420	1,65	47	39
1910	2 744	15 585	1,55	47	37
1921	2 725	15 149	1,51	46	38
1930	2 713	14 318	1,34	43	32
1939	-	13 031	-	39	-
1947	-	4 053	0,46	12	11
1950	-	3 895	0,44	12	11
1961	130	601	0,06	2	2
1970	132	914	0,09	3	2
1980	102	648	0,06	2	1,6
1991	102	616	0,06	2	1,5

Poznámka: Vymezení "vojenského újezdu" viz obr. č. 1-4

Tab. 2 - Vývoj počtu obyvatel a domů od r. 1869 do r. 1991

Voj. újezd Hradiště	max. stav (v roce)	max - 1991		1930 - 1991		1950 - 1991	
		abs.	%	abs.	%	abs.	%
Domy	2 744 (1910)	-2 642	96,3	-2 611	96,2		
Obyvatelé	15 730 (1880)	-15 114	96,1	-13 702	95,7	-3279	84,2

Po vytvoření vojenského újezdu dochází k dalšímu nucenému vylidnění, dalšímu odsunu (vystěhování) tentokrát však ještě dostatečně nezakotveného obyvatelstva. Značná část těchto vystěhovalců přesto našla své "nové domovy" v nejbližším okolí a tito lidé pomáhali v obtížných podmínkách při udržování života v dosídlovaných pohraničních obcích.

Při dalším sčítání v r. 1961, tj. po další změně územně správního členění v r. 1960, má trvalé bydliště v tomto rozsáhlém území pouze 601 obyvatel. Ze 2 713 domů sloužících v r. 1930 k bydlení zůstalo obydlených pouze 130 domů !

Podle posledního sčítání zde v r. 1991 bydlelo 616 obyvatel, což představuje 0,5 % obyvatel okresu Karlovy Vary a průměrnou hustotu pouze 2 ob. na km². V porovnání se stavem v r. 1930 to představuje ztrátu 96 % domů a úbytek 96 % bydlicích obyvatel!

Z dosažitelných údajů nelze zjistit rozmístění obyvatel uvnitř vojenského újezdu. Z jiných zdrojů informací (A. Komár, 1993) však vyplývá, že pro trvalé bydlení je v současnosti využíváno šest sídel, vesměs na území jižních a západních svahů Doupovských hor. Podle tohoto pramenu se uvádí celkem 550 obyvatel, z toho Albeřice 110, Bražec 260, Bukovina 20, Dolní Lomnice 80, Lučiny 60 a Svatobor 20 obyvatel.

Tab. 3 - Vývoj počtu obyvatel podle jednotlivých sídel v l. 1921 - 1950

Pořadové číslo		Obce - část obce (územní stav v r. 1950)		POČET OBYVATEL						HUSTOTA ZAŁIDNĚNÍ (Obyvatel/km ²)		
obce	část	české názvy	německé názvy	km	1921	1930	1939	1947	1950	1921	1930	1950
1	1	Doupov	Duppau	7.09	1605	1524	1463	525	586	226	215	83
2	2	Helfmanov	Helmersdorf	2.32	182	181	170	11	1	78	78	0
3	3	Jeseň	Gäseing	8.07	165	154	137	33	54	23	19	7
4	4	Jírov	Jurau	6.75	183	192	169	7	7	27	28	1
5		Martinov		10.77	527	424	405	145	127	49	39	12
	5	- Martinov	Merzdorf		231	184		71	57			
	6	- Hrzín	Grün		75	73		23	15			
	7	- Humnice	Humitz		62	53		20	20			
	8	- Litoltov	Liesan		85	80		26	32			
	9	- Mělník	Meiß		74	54		3	3			
6		Mětkalov		11.18	432	404	372	189	122	36	36	11
	10	- Mětkalov	Meckl.		318	297		157	55			
	11	- Bukovina	Bukwa		114	107		32	87			
7	12	Obrovlice	Wobern	3.32	169	164	153	95	66	51	49	20
8		Oleška		6.16	495	453	415	136	132	61	56	16
	13	- Oleška	Oleschau		359	334		99	97			
	14	- Kozlov	Koslau		136	119		36	35			
9		Pastviny		3.54	113	116		81	82	32	33	18
	15	- Pastviny	Walden		65	68		46	36			
	16	- Donín	Dohnau		48	48		33	24			
10	17	Petrov	Petersdorf	6.61	292	276	251	19	8	44	42	1
11	18	Prachomety	Promuth	2.42	198	180	171	26	39	82	74	16
12		Radnice		10.91	619	584	523	252	224	57	52	21
	19	- Radnice	Rederitz		283	264		115	113			
	20	- Hůrka	Horkau		98	107		41	26			
	21	- Jindřichov	Helmersdorf		174	134		68	69			
	22	- Ostrá	Westrum		64	59		26	16			
13	23	Radnice	Redritz	7.32	384	366	344	189	144	52	50	20
14	24	Teoov	Teisau	10.22	577	561	493	79	34	56	55	3
15	25	Trmová	Dürmaul	5.37	268	266	240	97	67	54	50	12
16		Tunkov		6.17	352	293	268	28	36	57	47	6
	26	- Tunkov	Tunkau		199	174		16	21			
	27	- Teoov	Teisau		153	119		10	15			
17	28	Tureš	Turtsch	7.00	258	256	242	75	82	37	37	12
18		Velká Leáná		3.23	124	111	89	45	31	36	34	10
	29	- Velká Leáná	Gr. Spinneladorf		67	69		35	28			
	30	- Malá Leáná	Kl. Spinneladorf		57	42		10	3			
19	31	Vřelka	Dörflee	7.15	309	299	290	41	40	43	42	6
20	32	Ždár	Saar	10.80	578	557	516	203	171	54	52	16
21		Žebietín		9.01	421	333	309	123	106	47	37	12
	33	- Žebietín	Sebelitz		106	85		37	36			
	34	- Hluboká	Tiefenbach		195	158		52	41			
	35	- Maletš	Mollaschen		120	90		34	27			
22		Kojetín										
	36	- Retboř	Radbern	1.74	134	110		56	26	77	63	15
	37	- Růžová	Rosengarten	3.10	73	91		2	6	24	29	3
23		Okounov										
	38	- Hora	Horn		62	53		13	0			
24	39	Sedleč	Zettitz	7.70	200	190	186	64	81	26	25	11
25		Zvoníčkov										
	40	- Dlouhý Luh	Langersau	2.84	115	120		41	0	44	45	0
Na území okresu Kadaň				162.59	6676	6236	7206	2579	2256	55	51	14

Pořadové číslo		Obce - část obce (územní stav v r. 1950)		POČET OBYVATEL						HUSTOTA ZAŘÍDNĚNÍ (Obyvatel/km ²)		
obce	část	české názvy	německé názvy	km	1921	1930	1939	1947	1950	1921	1930	1950
1	1	Bražec	Bergles	6.14	428	580	378	119	86	70	94	14
2	2	Březina	Pirk	7.00	355	350	319	87	72	51	50	10
	3	- Těš	Tesch		317	311	27	37				
	3	- Těš	Tesch		38	39	0	35				
3	4	Činov	Schönau	5.85	508	505	457	87	95	87	88	16
4	5	Dlouhá	Langgrün	10.43	757	799	738	187	168	73	74	16
5	6	Hradčité	Höfen	1.87	73	87	89	22	23	39	47	12
6	7	Javorná	Ohorn	2.88	147	138	143	73	55	65	52	21
7	8	Doupovské Mezilezí	Oltzhaus	8.04	77	86	64	8	4	10	8	0
8	9	Kyselka	Giesehützl	4.50	467	490	428	79	182	104	108	40
	9	- Dolní Lomnice	U. Lomnitz									
9	10	Svatobor	Zwettbau	6.81	338	348	316	16	28	58	51	4
	11	- Mlýnská	Mühldorf									
	12	- Stará Ves	Altdorf									
10	13	Šemnice	Schönitz	11.11	600	584	518	77	69	55	51	6
	13	- Lučiny	Helmgrün									
11	14	Velichov	Weichau	3.88	221	227	205	83	82	57	59	16
	14	- Lipořtov	Lappersdorf									
12	15	Zakčív	Sachsgrün	12.32	402	378	322	99	94	33	31	8
	15	- Zakčív	Sachsgrün									
	16	- Horní Lomnice	Ob. Lomnitz									
17	17	- Pastviny	Ranzengrün	2.33	163	156	124	0	0	70	67	2
Na území okresu Karlovy Vary				92.77	5086	5016	4578	988	1012	55	54	11

Pořadové číslo		Obce - část obce (územní stav v r. 1950)		POČET OBYVATEL						HUSTOTA ZAŘÍDNĚNÍ (Obyvatel/km ²)		
obce	část	české názvy	německé názvy	km	1921	1930	1939	1947	1950	1921	1930	1950
1	1	Albeřice	Alberitz	4.05	145	178	140	87	58	38	43	14
2	2	Holetice	Holetitz	6.48	268	248	218	29	40	44	38	6
3	3	Lochotín	Lochotin	7.58	432	393	309	82	67	55	50	9
4	4	Malý Hlavákov	Kl. Lubigau	4.51	182	158	144	80	80	40	35	13
	4	- M. Hlavákov	Kl. Lubigau									
	5	- Kopčův	Kopitschau									
5	6	Radošov	Raschwitz	6.53	328	294	263	120	95	50	45	15
6	7	Tis u Luk	Tis	2.71	105	92	91	58	49	39	34	18
7	8	Válov	Wohau	2.88	91	77	82	52	42	32	27	15
Na území okresu Toužim				35.01	1569	1434	1247	488	411	45	41	12

Počet		Obce - část obce (územní stav v r. 1950)		POČET OBYVATEL						HUSTOTA ZAŘÍDNĚNÍ (Obyvatel/km ²)		
obce	část	české názvy	(německé názvy)	km	1921	1930	1939	1947	1950	1921	1930	1950
25	40	Na území okresu Kadaň	(Kaaeden)	162.59	8878	8238	7208	2579	2258	55	51	14
12	17	Na území okresu Karlovy Vary	(Karlsbad)	92.77	5086	5016	4578	988	1012	55	54	11
7	8	Na území okresu Toužim	(Thausing)	35.01	1569	1434	1247	488	411	45	41	12
44	65	C E L K E M		290.37	15531	14688	13031	4063	3679	53	51	13

K Tab. 3

Poznámka: Změny názvů některých obcí a částí obce v l. 1850 - 1950. Název v r. 1950 (Používané názvy do r. 1950):

Jírov (Jurava, 1850-1910), Mětikalov (Milikalov, 1880-1890) Pastviny (používán jen německý název Weiden), Rednice (Rednice, 1850-1910), Tocov (Tocava, 1850-1910), Tureč (Tureš, 1850-1930), Velká Lesná a Malá Lesná (používány jen ve verzi Velký a Malý Spinelsdorf), Růžová (používán jen německý název Rosengarten), Činov (Senov, 1850-1910), Doupovské Mezilezí (používán jen německý název Oltzhaus), Lučiny (Hartmanov, 1921-1930), Bražec (Brazec, do r. 1910), Mlýnská (používán jen německý název Mühlhof), Tis u Luk (Tis, v r. 1930), Radošov (Radošov-Křížovice, 1850-1869 a Radošovice, 1880-1910), Dlouhá (Dlouhý Grün, do r. 1930), Pastviny (používán jen německý název Ranzengrün).

Pramen: Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850-1970 sv. I, díl II. (Praha 1978).

Tab. 4 - Vývoj počtu obyvatel na území Doupovských hor v l. 1921 - 1950 (v členění podle okresů v r. 1950)

V okrese	1921 - 30		1930 - 39		1939 - 50		1921 - 39		1921 - 50	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Kadaň	-638	7,2	-1 032	12,5	-4 950	68,7	-1 670	18,8	-6 620	74,6
Kar. Vary	-70	1,4	-438	8,7	-3 566	78,0	-508	10,0	-4 074	80,1
Toužim	-135	8,6	-187	13,0	-836	67,0	-322	20,5	-1 158	73,8
Celkem	-843	5,4	-1 657	11,3	-9 352	71,8	-2 500	16,1	-11 852	76,3

Vývoj sídel

Na území, které můžeme označovat jako Doupovské hory, s jejichž hranicemi se do značné míry shoduje i obvod a území vojenského újezdu Hradiště (mezi vojáky a místními obyvateli nazývaný však Doupov), existovala do r. 1953, v němž dochází k rozhodnutí o zřízení vojenského výcvikového prostoru (dále VVP) Hradiště, hustá síť sídel. Na území o velikosti 290,4 km², které bylo základem pro vymezení VVP, bylo ještě v r. 1953 celkem 65 sídel (části obcí, resp. osad). Na jedno sídlo připadal průměrný prostor 4,5 km² při průměrné vzdálenosti mezi sídly navzájem 2,1 km.

Značné výškové rozpětí uvnitř území dokumentuje i rozložení sídel podle pásem nadmořské výšky. Mezi nejnižše položenou obcí Obrovice (375 m n.m.) a nejvýše položenou obcí Jírov (850 m n.m.) byl výškový rozdíl 475 m! Ve výšce nad 600 m n.m. bylo položeno 15 sídel, z toho sedm sídel nad hranicí 700 m (Jírov, Jeseň, Dlouhá, Březina, Radošov, Lochotín a Bražec). Naopak pouze dalších sedm obcí se nacházelo pod hranicí 500 m n.m. (Zakšov, Radnice, Žebetín, Petrov, Pastviny, Dolní Lomnice a Lučiny).

Podíváme-li se na polohu šesti největších sídel (stav v r. 1921 a 1930) zjišťujeme, že kromě Dlouhé (730 m) a Lučin (Hartmanov, 500 m) se nacházejí v pásmu 500-600 m, tj. ve středních polohách nad hranicí 500 m n.m.! Tomu odpovídá i hospodářský charakter a vývoj tohoto území (život a hospodaření v horách a v horských podmínkách).

Do r. 1950 se v průměru největší velikostí vyznačovala sídla "karlovarské části", naopak nejméně obyvatel v průměru měla sídla "toužimsko-žlutické části" Doupovských hor. Město Doupov mělo v r. 1930 1524 obyvatel (tj. 10,4 %) a po dosídlení v r. 1950 pouze 588 (16 %) obyvatel, tzn. úbytek 61 % obyvatel. Většina sídel se však při porovnání počtu obyvatel v l. 1930 a 1950 vyznačuje ještě většími úbytky.

Zatímco v r. 1930 bylo v území šest sídel s více než 500 obyvateli, resp. 36 sídel nad 150 obyvatel a pouze čtyři sídla s méně než 50 obyvateli, v r. 1950 zjišťujeme již pouze čtyři sídla s více než 150 obyvateli a z nich jen jediné nad 500 obyvatel, ale 39 sídel s počtem menším než 50 obyvatel. Průměrná velikost sídla se zmenšila ze 125 (v r. 1930) na 55 obyvatel (v r. 1950).

Tab. 5 - Vývoj počtu sídel (část obcí) podle počtu obyvatel v l. 1921 - 1950 (A - méně než 50 ob., B - nad 150 ob., C - nad 500 ob.)

V okrese	1921			1930			1947			1950			Sídla celkem
	A	B	C	A	B	C	A	B	C	A	B	C	
Kadaň	1	22	3	2	20	3	24	4	1	26	2	1	40
Kar. Vary	1	12	3	1	12	3	7	1		9	2		17
Toužim	1	3		1	4		3			4			8
Celkem	3	37	6	4	36	6	34	5	1	39	4	1	65

Tab. 6 - Pořadí sídel podle počtu obyvatel v l. 1921 - 1950

Pořadí	1921		1930		1950	
1.	Doupov	1 605	=	1 524	=	588
2.	Dl. Grun*	757	=	769	Dol. Lomnice	182
3.	Hartmanov	609	=	564	Žďár	171
4.	Žďár	578	Tocov	561	Dlouhá*	168
5.	Tocov	577	Žďár	557	Řednice	144
6.	Činov	508	=	505	Radnice	113

Poznámka: Bližší údaje viz tab. 3 a obr. č. 3 a 4

Doupovsko - dřívě

Podle našich zjištění a podle podkladů, které nelze však považovat za zcela přesné a úplné, jsme se pokusili o hrubé vyčíslení ztrát, k nimž došlo nebo mohlo dojít v tomto území v souvislosti s jeho vojenským využíváním.

Na území vojenského újezdu Hradiště bylo zlikvidováno více než 2 600 domů využívaných dřívě k bydlení. V roce 1930 bylo v tomto prostoru nejméně 12 kostelů, tři hotely, 87 hostinců, 36 mlýnů, 16 pil, několik velkostatků, dva zámky, klášter, pivovar, lázně, několik kaplí, několik lomů, dobývání tzv. zelené (kadaňské) hlíny atd. (podle Adresáře RCS...1930).

Významným zdrojem bohatství byly minerální prameny. Nejznámější z nich představují vývěry alkalické kyselky v Kyselce (Kysibl, něm. *Giesshübl - Sauerbrunn*, pramen Mattoni) a v Klášterci n.O., zemité kyselky v Korunní (*Krondorf*) a uhličité kyselky v Obrovicích (někdy také Kyselka - Obrovice, *Wobern*).

Hlavním zdrojem obživy místních obyvatel bylo zemědělství, především dobytkařství a pčínářství. Na převážně kamenitých a méně úrodných půdách se dařilo nejvíce pěstování žita, ovsu a brambor. V údolních a před severními větry chráněných polohách se dařilo ovocnářství. Zvláště rozšířeným ovocným stromem na Doupovsku byly švestky. Široké údolí Hlince (Liboc, něm. *Aubach*) v okolí Radonic a Vilémova pak patřilo a stále patří k neúrodnějším územím vhodným k pěstování zeleniny a chmelu.

Severní tzv. Litoltovskou část pohorí (podle Litoltovského vrchu, *Liesenberg* 806 m) pokrývaly husté a souvislé lesní porosty.

Proslulé bylo zdejší včelařství a pěstování výborné odrůdy horského "doupovského ovsu" vhodného pro suché a lehké (kamenité) půdy. Nad průměrem tehdejší doby byl na Doupovsku chov ovcí, drůbeže a zejména chov hovězího dobytka.

V Doupově bylo reálné gymnázium (s německým vyučovacím jazykem) s kolejí piaristů (v jezuitském klášteře) a průmyslová pokračovací škola. Do r. 1939 bylo v Doupově sídlo okresního soudu, berního úřadu, četnické stanice a alodiálního panství ve výměře 1 563 ha, jehož posledním majitelem byl hrabě Zedtwitz. V Doupově končila železniční trať z Vilémova (po vytvoření VVP ukončená již v Kadaňském Rohozci). V r. 1930 byly v provozu autobusové linky spojující Doupov a Podbořany a Doupov a Karlovy Vary.

Téměř 40 % zemědělské půdy bylo v r. 1930 majetkem držitelů s více než 20 ha půdy. Nejvíce půdy připadalo držitelům velkostatků jako Kurt Zedtwitz, Oswald Thun, Franz Czernin a Frank Seifert, Alfred Heinzl a Thurn-Valsassina.

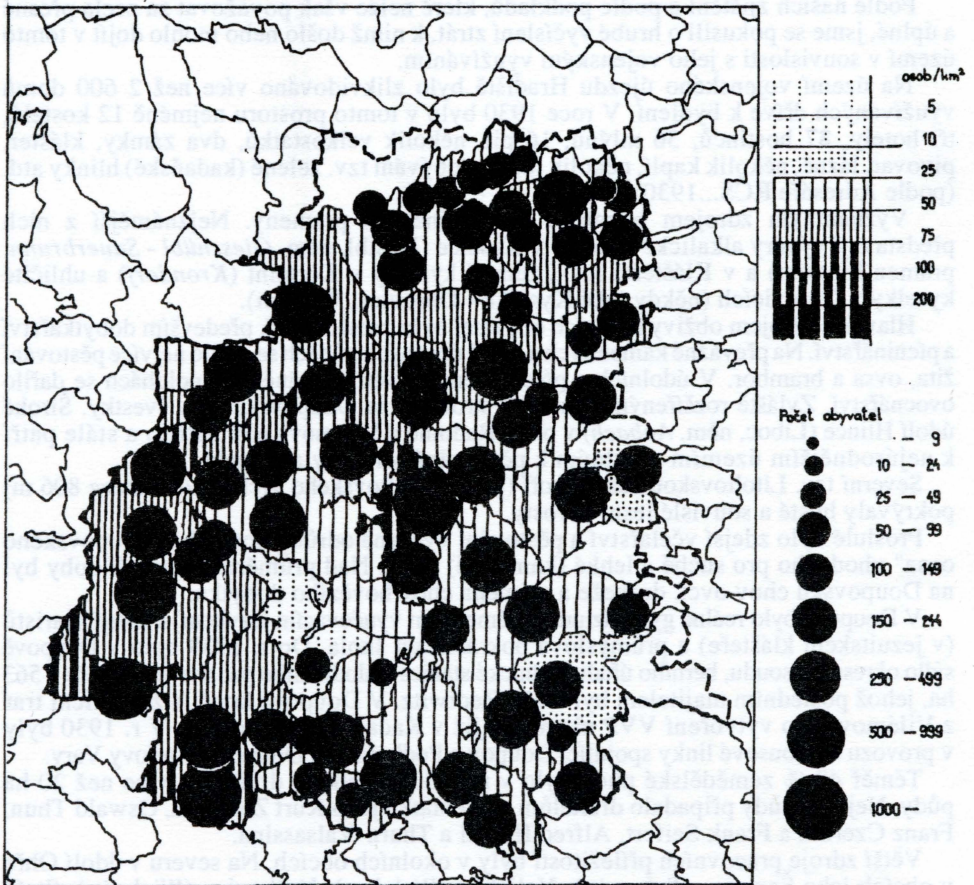
Větší zdroje pracovních příležitostí byly v okolních obcích. Na severu v údolí Ohře v obcích jako Semnice (*Schomitz*), Velichov (*Welchau*), Vojkovice (*Wickwitz*), Stráž n. Ohří (*Warta*), Boč (*Wotsch*), Okounov (*Okenau*), Perštejn (*Purstein*) a Rašovice (*Roschwitz*). Na jihu a na západě v obcích Valeč (*Waltsch*), Bochov (*Buchau*), Stružná (Kysibl, *Giesshübl*) a Andělská hora (*Engelhaus*).

Doupovsko - dnes

Vojenský újezd Hradiště, jehož výměra je 330 km², představuje v současné době plošně **největší obvod "obecního úřadu" (obce) v celé České republice**. Má přibližně stejnou rozlohu jako okres Karviná (347 km²), který je územně nejmenším okresem ČR. Má 1,8krát větší území než je území Prahy 1-10. Představuje 18,4 % území okresu Karlovy Vary a 0,42 % území České republiky.

Vojenský újezd Hradiště - pod tímto názvem se poprvé uvádí v r. 1953 - zároveň představuje dosud územně **největší vojenský výcvikový prostor v České republice**. Po zrušení tří vojenských výcvikových prostorů (dále VVP) ke 31.12.1991, připadá na tento VVP 27,5 % území pěti stávajících VVP, ale 39 % území a ploch určených ve VVP pro vojenské účely.

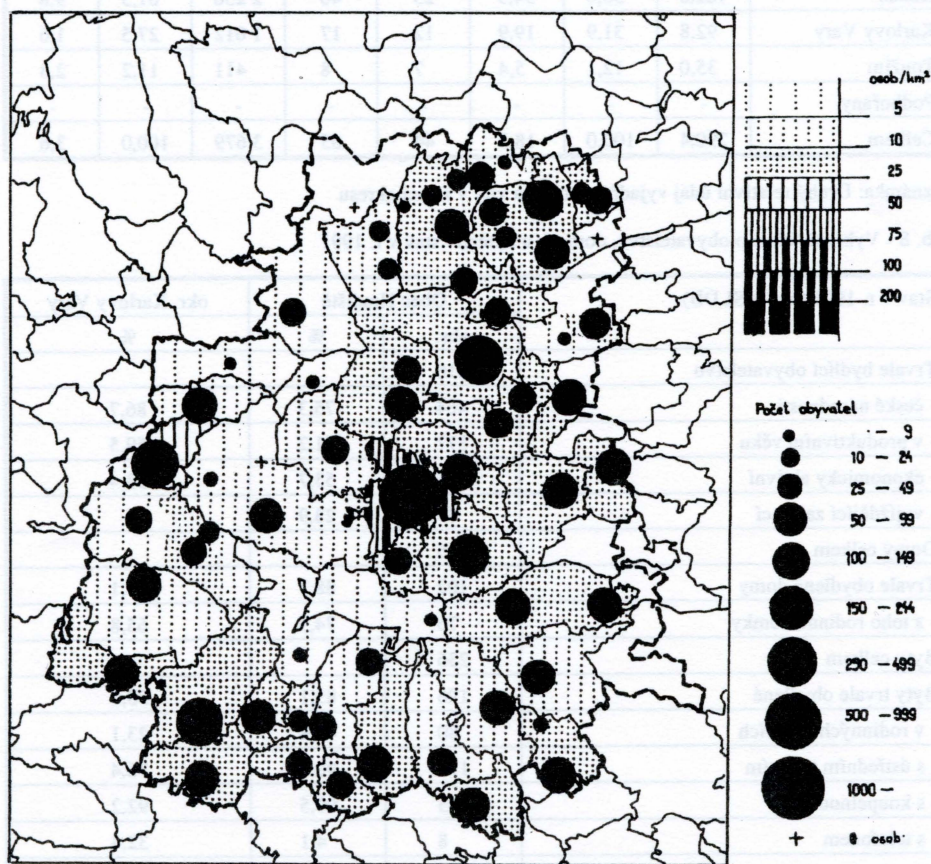
Vojenský újezd Hradiště byl v době svého vzniku vytvořen na území čtyř bývalých okresů bývalého Karlovarského kraje. V krátké době bylo zcela nebo z větší části vysídleno a postupně likvidováno 65 obcí a osad na území 290,4 km² (viz Tab. 3). V těchto obcích před jejich opuštěním bydlelo v r. 1950 více než 3,6 tis. obyvatel! Vedle toho bylo rozhodnuto rozšířit VVP o části sousedících katastrálních území bez osídlení.

Obr. 3 - Rozložení obyvatelstva a hustota zalidnění v roce 1930. Počet přítomných obyvatel jednotlivých "částí obce" v členění podle velikostních skupin. Hustota zalidnění přítomným obyvatelstvem podle jednotlivých katastrálních území.

Tak byly do VVP Hradiště začleněny části z katastrálních území Okounov, Krupice, Oslovce, Kotvina, Suchý Důl, Vlkaň, Kojetín, Ždov, Kadaňský Rohozec, Koničce a Emanuelův Dvůr z okresu Kadaň (nyní Chomutov) a dále Podbořanský Rohozec a Nová Ves z okresu Podbořany (nyní Louny). Rozdělením a úpravami bylo dotčeno celkem 13 katastrů. Naopak k obcím mimo VVP byly vyčleněny části katastrálních území obcí, které byly zahrnuty do VVP. Podobně byly rozděleny a vyčleněny mimo VVP části katastrů Pastviny (k obci Brodce), Sedlec (k obci Mašřov), Velká Lesná (k obci Kotvina), Dlouhý Luh (k obci Zvoníkov) a Ratiboř (k obci Kojetín), celkem pět katastrů v okrese Kadaň (nyní Chomutov).

Po těchto úpravách se zvýšila celková výměra vojenského újezdu na 331,61 km². Starší údaje sčítání uvádějí však jiné výměry. Tak v r. 1970 je to 300,43 km² a v r. 1980 dokonce 297,71 km² jako výměra "obce Hradiště". Podobné nesrovnalosti se objevují i při sledování vývoje počtu obyvatel. Údaje uváděné v Retrospektivním lexikonu obcí - za obec Hradiště celkem bez členění na části obce - jsou proti našim výpočtům založeným na součtu jednotlivých obcí a osad v r. 1921 a 1930 nižší o 382, resp. 370 obyvatel a v r. 1950 naopak o 216 obyvatel vyšší. Od r. 1947 nejsou přitom k dispozici oficiální údaje Státní statistiky o počtu obyvatel podle později zaniklých (zlikvidovaných) obcí a osad. Údaje o stavu v r. 1950 byly proto sumarizovány z archivních (nepublikovaných) pramenných podkladů za tehdy ještě existující osady a obce.

Obr. 4 - Rozložení obyvatelstva a hustota zalidnění v roce 1950. Počet přítomných obyvatel jednotlivých "částí obce" v členění podle velikostních skupin. Hustota zalidnění přítomným obyvatelstvem podle jednotlivých katastrálních území.

Podle těchto nepublikovaných údajů vychází pro r. 1950 ve 44 tehdy existujících obcích (zahrnujících celkem 65 osad, nyní "částí obcí") na území s výměrou 290,4 km² (bez osady Hora v obci Okounov a bez části území okresu Podbořany bez osídlení) počet 3 679 přítomných obyvatel (viz Tab. 3).

V poměrech územně správního členění v r. 1953 znamenalo a vyvolalo vytváření vojenského újezdu nejvíce zásahů v okrese Kadaň a naopak nejméně v okrese Podbořany, kde se jednalo pouze o oddělení malé části neobydleného území.

Z porovnání s ostatními VVP v ČR dále vyplývá, že v případě VVP Hradiště se nejednalo pouze o největší zábor území pro vojenské účely, ale zároveň o území s největším počtem obyvatel v minulosti. Z toho lze usuzovat, že právě v Doupovských horách zřejmě také došlo k největším ztrátám na kulturně historickém a civilizačním dědictví v porovnání s ostatními VVP v ČR (viz Tab. 7, 8 a 9).

Tab. 7 - Ztráty při vzniku VVP

Okres stav v r. 1950	Ztráty území a odsun obyvatel při vzniku vojenského újezdu							
	Území (km ²)			Obce	Osady	Obyvatelstvo		
	abs.	%	%			abs.	%	%
Kadaň	162,6	56,0	34,3	25	40	2 256	61,3	9,8
Karlovy Vary	92,8	31,9	19,9	12	17	1 012	27,5	1,6
Toužim	35,0	12,1	5,4	7	8	411	11,2	2,3
Podbořany	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem	290,4	100,0	18,3	44	65	3 679	100,0	3,6

Poznámka: Druhý relativní údaj vyjadřuje ztrátu a vliv v rámci okresu

Tab. 8 - Vybrané údaje o obyvatelstvu, domech a bytech - stav v r. 1991

Stav v r. 1991 (podle SLDB)	Obec Hradiště		okr. Karlovy Vary
	abs.	%	%
Trvale bydlící obyvatelstvo	616		
- české národnosti	464	75,3	86,7
- v produktivním věku	377	61,2	59,5
- ekonomicky aktivní	331	53,7	53,4
- vyjíždějící za prací	79	23,9	-
Domy celkem	115		
Trvale obydlené domy	102	88,7	89,1
- z toho rodinné domky	76	74,5	65,8
Byty celkem	236		
Byty trvale obydlené	196	83,1	93,1
- v rodinných domcích	80	40,8	23,1
- s ústředním topením	178	90,8	76,4
- s koupelnou	195	99,5	92,2
- s telefonem	8	4,1	32,4
- s osobním autem	80	40,8	40,2

Pramen: Předběžné výsledky SLBD 1991

Tab. 9 - Základní údaje o vojenských újezdech na území České republiky

Újezd (okres)	Rozloha (km ²)				Obyvatelstvo	
	A	B	C	D	1991	1930
Hradiště (K. Vary)	331,61	330,15	169	177	616	14 318
Libavá ¹ (Olomouc)	238,13	327,19	130	112	932	12 256
Brdy (Příbram)	260,18	259,36	30	112	51	1 443
Ralsko ³ (Č. Lípa)	249,86	250,21	0	55	528	6 221
Boletice (Č.Krumlov)	219,49	219,49	83	69	235	5 735
Dobrá Voda ^{2,3} (Klatovy)	170,80	170,80	0	36	105	138
Březina (Vyškov)	158,18	158,16	22	29	9	-
Mladá ³ (M.Boleslav)	58,76	58,76	0	17	23	-
Celkem - do r. 1991	1687,01	1774,12	x	607	2499	40 111
Celkem - od r. 1992	1207,59	1294,35	434,0	x	1843	33 752

Poznámka:

A = celkem podle Malého lexikonu obcí ČR 1992 (stav k 31.1.1992)

B = celkem podle "Přehledu voj. újezdů k 1.1.1991" (viz Komár A., 1993)

C = pro vojenský výcvik (stav k 1.1.1993, viz Komár A., 1993)

D = pro vojenský výcvik (stav k 31.12.1991, viz Hána W., 1992)

1 = úřední název obce je Město Libavá

2 = od 1.1.1992 pod názvem Prášíly

3 = k 31.12.1991 byly v ČR podle usnesení vlády č. 541 z 5.9.1991 zrušeny tři vojenské újezdy

Prameny: Malý lexikon obcí ČR 1992, Hána W. (1992) a Komár A. (1993)

Doupovsko - budoucnost

Význam Doupovských hor vyplývá především z jejich geografické polohy mezi Karlovarsko-sokolovskou a Ústecko-chomutovskou aglomerací. V těchto aglomeracích byl a je soustředěn veliký průmyslový potenciál jako významná součást "Cerného pruhu země české". Rozsáhlá povrchová těžba uhlí (které padlo dosud za oběť nejméně 90 obcí) a jeho chemické a především energetické využívání způsobily katastrofální dopady na životní prostředí. Na takto postiženém území, jehož rozloha představuje asi 4 170 km² (5,3 % ČR), žije v současné době 870 tis. obyvatel (8,5 % ČR).

Z tohoto hlediska spatřujeme budoucnost a hlavní význam Doupovských hor jako území, které je právě svou geografickou polohou a svým krajinným (přírodním) prostředím a jeho hodnotami předurčeno zvláště za této situace přispívat k ozdravení životního prostředí svého nejbližšího okolí. Vzhledem k biologické a krajinářské hodnotě Doupovských hor, kterým zvláštní režim ve VVP prospěl a které zasluhují zvláštní ochranný přírodovědecký režim, bude jistě velice důležité a také obtížné správné rozhodnutí o dalším využívání tohoto prostoru z hlediska různých zájmů a funkcí.

Vedle toho mají Doupovské hory vodo hospodářský význam jako pramenná oblast Hlince (Liboc) a Střely s kvalitními zdroji pitné a minerální vody.

V době zvýšeného zájmu o cestovní ruch, rekreaci a turistiku lze předpokládat zvláštní zájem o svým způsobem jedinečné a přitom atraktivní území Doupovských hor. Stejně tak jsou i na místě obavy některých přírodovědců před vpádem a vlivem "rekreačního průmyslu", ale i před neregulovanou (neregulovatelnou?) návštěvností ze strany neukázněných turistů.

Skutečně atraktivní přírodní prostředí nejvyššího vulkanického masívu v českých zemích a zájem o jeho vhodnější využití (umocňovaný právě onou dlouhou uzavřeností a nepřístupností) vyžaduje zodpovědné posouzení všech variant možného využití tohoto cenného území. Zpřístupnění Doupovských hor pro přírodovědný, ale i kulturně-historický výzkum a systematické zjišťování a studium dalších údajů a poznatků jsou k tomu nezbytným předpokladem.

Literatura :

1. Adresář Republiky Československé pro průmysl, živnosti, obchod a zemědělství 1930. Praha 1930.
2. Atlas Republiky Československé. Praha 1935.
3. HANA, W.: Rozvoj území bývalých vojenských výcvikových prostorů - příklad Ralsko. Územní plánování a urbanismus 19, Terplan a VÚVA Praha 1992, č.4, s.164-171.
4. Historická mapa Čech. Faksimile prvního vydání Palackého a Kalouskovy Historické mapy Čech (rekonstrukce Čech ve 14. století, 1847 - 1874). Kartografie, Praha 1976.
5. KÁRNÍKOVÁ, L.: Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754 - 1914. Praha, NČSAV 1965, 401 s.
6. KOMÁR, A.: Vojenský újezd Hradiště. Mscr. Praha 1993, 17 s. + přílohy.
7. KÖRNER, M.: Budoucnost Milovic - mýty a souvislosti. Územní plánování a urbanismus 19, Terplan a VÚVA, Praha 1992, č.4, s. 171-176.
8. NETUŠIL, F.J.: Sebevražednost v zemích českých. Díl I.: Rozsah sebevražednosti. Praha 1923, 96 s.
9. Otův slovník naučný (1893,1921,1932).
10. VĚTVICKA, V., HUSAČKOVÁ, J., SÁDLŮ, J.: Vojenské výcvikové prostory a příroda. I.Líc - Území zvláštním způsobem chráněná a II. Rub - Území extrémně zničená. Ochrana přírody, 47, Praha 1992, č.2, s.35-40 a č.3, s.67-71.
11. ZARTNER, W.R.: Geologie des Duppauer Gebirges. I. Nördliche Haelfte. Abh.d. Deutschen Ges.d.Wiss. und Künste in Prag, Prag 1938, 2.Bd., 132 str.

Pramenná díla:

1. Statistický lexikon obcí v republice Československé: I. Čechy - Výsledky sčítání lidu z 15.2.1921. Praha, SÚS 1923.
2. Statistický lexikon obcí v republice Československé : I. Země česká - Výsledky sčítání lidu z 1.12.1930. Praha, SÚS 1934.
3. Die Gemeinden des Reichsgaues Sudetenland vom 17. mai 1939. Nach dem Gebietstand vom 1. Juli 1941. Verlag E. Strach, Warnsdorff.
4. Seznam obcí v republice Československé: I. Země česká - Výsledky soupisu obyvatelstva z 22.5.1947. Praha 1949.
5. Sčítání lidu 1950: Obyvatelstvo podle přítomnosti v obci - osadní třídění (mscr. 1950)
6. Statistický lexikon obcí republiky Československé 1955 - Výsledky sčítání lidu, domů a bytů z 1.3.1950. Praha, SÚS 1955.
7. Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 - 1970. I.-IV.díl. Praha, FSÚ 1978.
8. Sčítání lidu, domů a bytů 1980 - okres Karlovy Vary. Karlovy Vary, OO ČSÚ 1982.
9. Předběžné výsledky sčítání lidu, domů a bytů 3.3.1991 v okrese Karlovy Vary. Kar.Vary, OS ČSÚ 1991.
10. Obce v číslech - okres Karlovy Vary. Karlovy Vary, OS ČSÚ 1991.
11. Malý lexikon: Obce České republiky 1992. Praha, ČSÚ 1992.

Zusammenfassung

BEVÖLKERUNG UND BESIEDLUNG DER DUPPAUER GEBIRGE - VERGANGENHEIT, GEGENWART UND ZUKUNFT

Es sind 40 Jahre seit dem Entschluss vergangen in den Duppauer Gebirge ein grosses militärisches Übungsgebiet zu errichten, das nach dem höchsten Berg des Gebietes "Hradiště" benannt wurde. Die schon früher relativ wenig bekannte, dünn besiedelte und auch sonst recht isolierte Gegend, wurde für zwei Generationen zu einer für die Öffentlichkeit fast gänzlich abgeschlossenen Welt mit einem "Sonderregime". In den Jahren 1938 - 1955 wurden 17 000 Bewohner in drei Etappen (1938, 1945-1946 und nach 1953) zwangsweise ausgesiedelt. Nach 1946 verödeten grösstenteils 65 Dörfer mit mehr als 2600 Häusern. Mit diesem sog. Transfer der Bevölkerung wurde ein grosser Teil des kulturhistorischen Erbes und der

volkskundlichen Tradition liquidiert. Gegenwärtig (3. 3. 1991) leben im Gebiet 616 Personen, während es 1950 noch 3900 waren (1880 waren es 15 700, 1930 noch 14 300). Das militärische Übungsgebiet wurde im Jahre 1953 errichtet, und zwar auf dem Gebiet von 46 Gemeinden. Dieses Areal greift in folgende vier Landkreise des damaligen Bezirkes (Kraj) von Karlovy Vary (Karlsbad) ein: Kadaň (Kaaßen), Podbořany (Podersam), Toužim (Theussing) und Karlovy Vary (Karlsbad). Den grössten Teil lieferte der Landkreis Kaaßen, den kleinsten (ein unbewohntes Stück) der Landkreis Podersam. Verwaltungsmässig gehört der Militärsprengel seit 1960 zum Landkreis Karlovy Vary. An der Grenze zwischen den Bezirken (Kraje) Westböhmen und Nordböhmen liegend, stellt er das grösste Verwaltungsgebiet eines Gemeindeamtes in der ganzen Republik dar.

Aus dem Vergleich mit den anderen Militärsprengeln geht hervor, dass es sich nicht nur um den flächenmässig grössten im Staate handelt, sondern auch einen, der in der Zwischenkriegszeit die grösste Einwohnerzahl hatte. Infolgedessen ist auch zu der grössten Entwertung gekommen. Es kann kaum etwas von den 12 Kirchen, zwei Schlössern, je einem Kloster, Gymnasium, Badeanstalt und Bräuhaus, einigen Mineralquellen, 3 Hotels, 36 Mühlen, 16 Brettsägen u.A.m. gerettet werden. Die Stadt Duppau mit mehr als 1500 Einwohner hatte einst ein eigenes Kreisgericht und war Sitz der Verwaltung eines "Gerichtsbezirkes" (soudní okres). Das Duppauer Gebirge ist infolge seiner Lage zwischen zwei ökologisch stark betroffenen Braunkohlengruben von Sokolov (Falkenau) und von Chomutov-Most (Komotau-Brüx) und durch seine gesunde Umwelt als hervorragendes Naherholungsgebiet sehr geeignet.

Das Sonderregime des Militärsprengels ist nämlich der Landschaft und den Trinkwasservorräten gewissermassen von Nutzen. Die Attraktivität der Natur des relativ höchsten vulkanischen Massivs der Tschechischen Republik erfordert eine verantwortungsvolle Vorgangsweise bei der Suche nach sinnvollsten Aufgaben des in mancher Hinsicht einzigartigen Gebietes. Auch künftig wird das Gebiet jedenfalls einen gewissen Schutz benötigen und in dieser Hinsicht wird der Entschluss über die weitere Nutzung des Gebietes eine wichtige, zugleich jedoch eine un leichte Aufgabe sein.

Abb. 1 - Gemeinden und Ortsteile im Jahre 1950. Abgrenzung der Gemeinden nach der Volkszählung 1950, die einzelnen Ortsteile nach ihrer Zugehörigkeit zu den Landkreisen des ehem. Bezirkes (Kraj) Karlovy Vary (Karlsbad).

Abb. 2 - Entwicklung der Gebietsverwaltungsgrenzen
1930: Grenzen der politischen und der ehemaligen "Gerichtskreise" (soudní okresy)
1939: Grenzen der neuen Landkreise (okres)
1950: Grenzen der 1949 - 1960 existierenden Landkreise
1991: Grenzen der 1960 entstandenen Landkreise.

Die Punktierung kennzeichnet das Gebiet des Militärsprengels (Vojenský újezd, VÚ) und des militärischen Übungsgebietes Hradiště (Vojenský výcvikový prostor, VVP) in gegenwärtiger Abgrenzung.

Abb. 3 - Verteilung der Bevölkerung und die Bevölkerungsdichte im Jahre 1930. Zahl der anwesenden Einwohner der einzelnen Ortsteile, gegliedert nach Grössen kategorien; Bevölkerungsdichte aufgrund von anwesenden Einwohnern in einzelnen Katastralgebieten.

Abb. 4 - Verteilung der Bevölkerung und die Bevölkerungsdichte im Jahre 1950. Die Zahl der anwesenden Einwohner in den einzelnen Ortsteilen, gegliedert nach Grössen kategorien; Bevölkerungsdichte aufgrund von Zahl der anwesenden Einwohner in einzelnen Katastralgebieten.

(Pracoviště autora: Výzkumný ústav výstavby a architektury, pracoviště Ústí nad Labem, Masarykova 123, 400 01 Ústí nad Labem.)

Došlo do redakce 17.2.1993

Lektorovali Václav Gardavský a V.Král